

2024 04/05

ZIŅNESIS

LATVIJAS NACIONĀLAIS VĒSTURES MUZEJS

3
Ko LNVM piedāvās
pēdējā mēnesī
Brīvības bulvārī 32?

4
LNVM programma
Muzeju naktī:
ekskursijas krātuvēs,
visatvēršana, zinību
un gudrību medības,
drosmes meklējumi

5 un 13
Cēsu pils katls un
Turaidas zobens
pēc restaurācijas
un analīzes atklāj
noslēpumus

6
Atzīmējam LNVM
priekšteča – Valsts
Vēsturiskā muzeja –
simtgadi

8–9
LNVM darbības
vietu aktualitātes:
gatavošanās
siltajai sezonai un
demokrātijas mēnesis

10
Aktuālākie
jaunieguvumi: Latvijas
hokejistu 2023. gada
bronzas medaļa un
Pretalkohola biedrības
karogs

16–18
Marta un aprīļa
notikumi īsumā

Muzeja ēka Brīvības bulvārī 32 Rīgā. Foto: Jānis Puķītis

PALDIES PAR PAJUMTI, BB32!

LATVIJAS NACIONĀLAIS VĒSTURES MUZEJS

Pastāvīgā ekspozīcija
Latvijas senvēsture

Livonija

Latvijas teritorija
un iedzīvotāji 16.–18. gs.

Kurzemes un Zemgales
hercogiste 16.–18. gs.

Muiža un muižniecība
17.–19. gs.

Zemnieku tradicionālais
dzīvesveids 19. gs.

Dzīvesvide un ikdiena
19. gs. un 20. gs.
sākumā: bīdermeiera
un jūgendstila interjeri

Tehniskā modernizācija
19. gs. un 20. gs. sākumā

Latvieši 19. gs. otrajā
pusē un 20. gs. sākumā:
nacionālā pašapziņa,
kultūra un sabiedriskā dzīve

Latvijas Republika.
1918–1940
Art Deco interjers Latvijā
20. gs. 30. gados

Latvijas Republikas
okupācija un pievienošana
PSRS. 1940–1941

Totalitāro okupācijas režīmu
represijas pret Latvijas
iedzīvotājiem. 1940–1953

Padomju vara Latvijā:
ideoloģija, pārvalde un
saimniecība. 1944–1989

Ikdienas dzīve Padomju
Latvijā. 20. gs. 60. gadu
dzīvokļa interjers

Latvieši svešumā.
1944–1990

Latvijas Republikas
valstiskās neatkarības
atjaunošana

Pastāvīgās izstāde
"Nauda Latvijā"

"Latvijas valsts dibināšana
un dibinātāji"

Izstādes
"Kurzemes un Zemgales
hercogiste un Lietuvas
dižkunigaitija (1561–1795)"
līdz 2024. gada maija
beigām

"Satversme 100+"
līdz 2024. gada
maija beigām

"Krāsainā Latvija"
Latvijas vēsture unikālos
krāsu uzņēmumos līdz
2024. gada maija beigām

Ceļojošās izstādes
"Latvija: Tauta. Zeme. Valsts"
Rīgas Valda Avotiņa
pamatskola
29.04.–3.05.

"Mēs, tauta"
Rīgas Klasiskā ģimnāzija
29.04.–17.05.

"Ceļā uz Latvijas brīvību"
Ozolnieku tautas nams
29.04.–12.05.

"Es, tu, mēs demokrātijā.
Sabiedrības līdzdalība
demokrātiskajā Latvijā
(1918–1990–šodien)"
Rīgas Kultūru vidusskola
2.05.–10.05.

DAUDERU NODAĻA

Pastāvīgā ekspozīcija
Bingneru villas kungu istaba

Kārļa Ulmaņa darba kabinets

Dauderu nama liktenis
padomju periodā un tapšana
par muzeju

"(Ne)zūdošais mantojums"

Līdzņemtais mantojums.
Latvijas apliecināšana trimdā

Kolekcionāra kabinets

Savrupnama neredzamā
puse – virtuve

Pastāvīgā izstāde
Gaida Graudiņa kolekcija
Interjera un sudraba
priekšmeti no Gaida
Graudiņa kolekcijas

Izstāde
Žanga Honjuna akvareļu
izstāde "Iespaidis par Latvijas
dabas skaistumu"
23.03.–12.05.

Artas Ozolas-Jaunarājas
izstāde "Pastmarkas portrets"
15.05.–14.06.

TAUTAS FRONTES MUZEJA NODAĻA

Pastāvīgā ekspozīcija
Atmoda–LTF–neatkarība

Parlamentārā revolūcija

Ekspozīcija un izstādes
Brīvības bulvārī 32
POTCPSS
10.00–17.00

Krājums un speciālisti
krātuvē Pulka ielā 8
pieejami, iepriekš
vienojoties
pa tālr. 67223004

Dauderi Zāģeru ielā 7
POTCPSS
10.00–17.00

Tautas frontes muzejs
Vecpilsētas ielā 13/15
POTCPSS
10.00–17.00

Izmaiņas muzeja darba laikā
majā:

Brīvības bulvārī 32 un
Tautas frontes muzejā
30. aprīlī 10.00–16.00
1. maijā slēgts
3. maijā 10.00–16.00
4. maijā 11.00–18.00
6. maijā slēgts

Dauderos
1. maijā slēgts
3. maijā 10.00–16.00
4., 6., 19. maijā slēgts

LNVM Krātuvē (Pulka ielā 8):
1. maijā slēgts
3. maijā 10.00–16.00
6. maijā slēgts
21.–22. maijā slēgts
("CINEVILLA FILMS"
filmēšana)

Sakarā ar muzeja atgriešanos
Rīgas pilī ekspozīcijas
un izstādes LNVM Brīvības
bulvārī 32 atvērtas tikai līdz
31. maijam!

Apmeklē muzeju arī attālināti – virtuālo resursu vietnē

eMuzejs

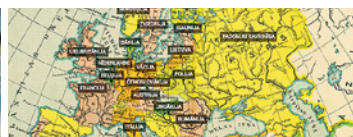
Pievieno savu stāstu
Gadsimta stāstiem

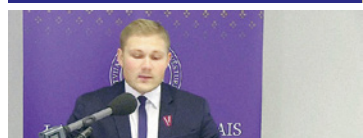
Galerijas
un virtuālās izstādes

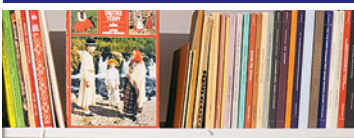
Video un audio

Interaktīvās kartes

Lekcijas

Pētījumi un izdevumi

Skolām un ģimenēm

Pievieno savu fotogrāfiju
Gadsimta albumam

^ 4. maija pasākumu programma

< Dr. hist. Māriete Jakovļeva.
Foto: Jānis Puķītis

^ Skats Latvijas vēstures ekspozīcijā. Foto: Valters Lācis

> Skats nodarbībā bērniem, ko vada muzejpedagoģe Ilze Miķelsone. Foto: LNV M

^ Skati izstādē "Kurzemes un Zemgales hercogiste un Lietuvas dižkunigaitija (1561-1795)".
Foto: Jānis Puķītis

MAIJS BRĪVĪBAS BULVĀRĪ 32

Šī gada maijs muzeja publiski redzamākajā darbības vietā – ekspozīcijas un izstāžu namā Brīvības bulvārī 32 – ir īpašs laiks: tas ir pēdējais mēnesis, kad apmeklētājus aicinām uz šo ēku, jo sāksies atgriešanās Rīgas pilī, kur muzejs atradies no 1920. gada līdz 2013. gada postošajam ugunsgrēkam.

Latvijas Neatkarības atjaunošanas dienā 4. maijā muzejs strādās no 11.00 līdz 18.00 un dienas garumā aicinās vairāk nekā citās dienās domāt par lielu jautājumu – "Latvija, ar ko tu sācies?". Vispirms atkāpsimies tālu vēsturē līdz 16. gadsimtam ekskursijā izstādē "Kurzemes un Zemgales hercogiste un Lietuvas dižkunigaitija" (sākums 12.00), kā arī nonākot 20. gadsimta Latvijā un mēģinot rast tās sabiedrību vienojošos faktoros ekskursijā Latvijas vēstures ekspozīcijā "Atslēgvārds – Latvija. Valsts un sabiedrība 20. gadsimtā" (sākums 16.00). Trešajā ekskursijā, kas ritēs izstādē "Satversme 100+" (sākums 14.00), varēs iepazīt jau nodibinātās valsts politiķus un sabiedriskos darbiniekus un viņu vairāk nekā divus gadus ilgo darbu pie Latvijas pamatlūkuma izstrādes, kā arī aizdomāties, ar kurām no Satversmē iekļautajām

vērtībām dzīvojam mūsdienās. Par lielajiem jautājumiem domāt līdzesim arī mazajiem apmeklētājiem nodarbībās bērniem "Mana Latvija" (13.00 un 15.00). Audiovirtuāla izstāde "Trešās atmodas laiks fotogrāfijās" skaņās un bildēs ļaus atgriezties ne tik tālā un ļoti nozīmīgajā neatkarības atgūšanas laikā.

Senioru dienā 8. maijā pensionāriem bez maksas visu dienu piedāvāsim līdzās Latvijas vēstures ekspozīcijai apskatīt arī visas piecas izstādes: "Kurzemes un Zemgales hercogiste un Lietuvas dižkunigaitija (1561-1795)", "Krāsainā Latvija", "Satversme 100+", "Latvijas valsts dibinātāji" un "Nauda Latvijā", bet 12.00 doties ekskursijā Latvijas vēstures ekspozīcijā "Atslēgvārds – Latvija. Valsts un sabiedrība 20. gadsimtā", ko vadīs vēsturnieks, Dr. hist. Toms Ķikuts.

21. maijā ar Dr. hist. Mārites Jakovļevas lekciju 17.30 noslēgsies pasākumu cikls izstādē "Kurzemes un Zemgales hercogiste un Lietuvas dižkunigaitija (1561-1795)" (lekcijai būs iespējams sekot arī muzeja Facebook lapā facebook.com/LNVMuzejs).

Bezmaksas diena – 25. maijs – būs pēdējā Brīvības bulvāra ēkā, kad visu dienu ikvienam muzejs, ekspozīcija un izstādes aplūkojamas bez maksas, tāpat arī noslēdzošā nodarbība ciklā ģimenēm ar bērniem "Mazie vēstures pētnieki", kurā ceļojumā cauri laikiem pavadīs jautrie tēli Čips un Caps (sākums 12.00).

Arī pēdējā muzeja darbības dienā Brīvības bulvāra ēkā – 31. maijā – piedāvāsim apmeklētājiem bezmaksas ieeju. ●

^ Muzeju nakts afiša
LNVM Brīvības bulvārī 32

> Iniciatīvas "ALL Digital
Weeks 2024" logo

DIGITĀLĀ NEDĒĻA 2024

No 13. līdz 18. maijam iniciatīvas "ALL Digital Weeks 2024" ietvaros Latvijas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija (LIKTA) jau 15. reizi Latvijā organizē ikgadējo informatīvi izglītojošo kampaņu "Digitālā nedēļa 2024", kas sniedz iespēju gan uzņēmumiem, gan iedzīvotājiem apgūt un attīstīt jaunas digitālās prasmes. Kampaņā iesaistīsies arī LNVM.

Šogad Digitālajā nedēļā plānots aptvert šādas tēmas: digitālās prasmes nodarbinātībai, uzņēmējdarbībai un inovācijām; kibernetiķība un drošāks internets; DigComp, DigCompEdu un digitālo prasmju sertifikācija; digitālās prasmes un mākslīgais intelekts (AI); digitālo mediju lietotprasmes un kritiskā domāšana; digitālās prasmes videi un ilgtspējai; digitālās prasmes dažādām nozarēm u. c.

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs piedalīsies Digitālajā nedēļā ar pieredzes stāstiem par muzeja virtuālajiem projektiem: digitālo resursu vietni eMuzejs un tā sadaļām – sabiedrības iesaistes platformām Gadsimta albums un Gadsimta stāsti, rosinot uz interaktīvu piedalīšanos un savas artavas sniegšanu kopīgo atmiņu klāstā. ●

MUZEJU NAKTS NO DIENAS UZ VAKARU

Šogad starptautiskais muzeju pasākums Muzeju nakts 18. maijā ar tēmu "Izzināt un iegūt, pētīt un saprast" visās četrās LNVM darbības vietās risināsies dažādās noskaņās, piedāvājot apmeklētājiem dziļāk ielūkoties muzeja dzīvē.

LNVM Krātuvē Pulka ielā 8 tradicionāli piedāvāsim viesoties jau dienā: interesenti tiek aicināti pieietties uz ekskursiju (zvanot 67221357 vai rakstot uz info@lnvm.lv, vietu skaits ierobežots!). Ekskursijas notiks 11.00, 13.00 un 15.00. Muzeja speciālistu vadībā būs iespējams aplūkot muzeja krātuves un uzzināt unikālo tautas kultūras liecību glabāšanas, restaurēšanas un pētīšanas nišas.

LNVM ekspozīcijas un izstāžu namā Brīvības bulvārī 32 šī būs pēdējā Muzeju nakts – maija beigās šis pagaidu telpas tiks slēgtas un muzejs sāks atgriešanos vēsturiskajā mājvietā Rīgas pilī. Muzeju nakti ar devīzi "Visatvēršana pirms slēgšanas" LNVM atvērs visas telpas: Latvijas vēstures ekspozīciju un 5 izstādes – "Satversme 100+", "Kurzemes un Zemgales hercogiste un Lietuvas dižkunigaitija (1561–1795)", "Latvijas valsts dibinātāji", "Nauda Latvijā", "Krāsainā Latvija" –, aicinot iepazīt un aplūkot Latvijas vēstures liecības, kas kādu laiku nebūs pieejamas. Visos ēkas stāvos viesus gaidīs muzejnieki: arheoloģi, etnogrāfi, numismāti, vēsturnieki. Tāpat darbosies Mazo vēsturnieku kabinets, fotosalons, būs skatāma izstāžu parāde un lietojama digitāla spēle.

LNVM Tautas frontes muzejā Vecpilsētas ielā 13/15 akcija ritēs ar moto "Rast drosmi brīvībā", ko rosinās konkurss "Nu, nezinu gan...", darba lapu uzdevumi un radošā darbnīca "Katram jumim sava krāsa". Dīvos seansos būs skatāmas režisora Askolda Saulīša dokumentālās filmas: "Baltijas brīvības ceļš" (plkst. 20.00) un "Svētku anatomija" (plkst. 21.30).

Savukārt LNVM Dauderi Zāģeru ielā 7 vērs durvis namam un dārzam, piedāvājot pasākumu programmu "Zinību un gudrību medības Daudeiros". 19. gadsimta beigās celtajā ēkā varēs apskatīt grezno interjeru, muzeja ekspozīciju un pastmarku izstādi (plkst. 18.00 – uzzināt par tām vairāk izstādes autore stāstījumā), kā arī piedalīties radošās meistarklasēs. Aizrautīgākie varēs iepazīt Dauderu namu un dārzu fotoorientēšanās spēlē, dārzā darbosies gudrais fotostūrītis un tiks vārīta un baudīta zinību zupa. ●

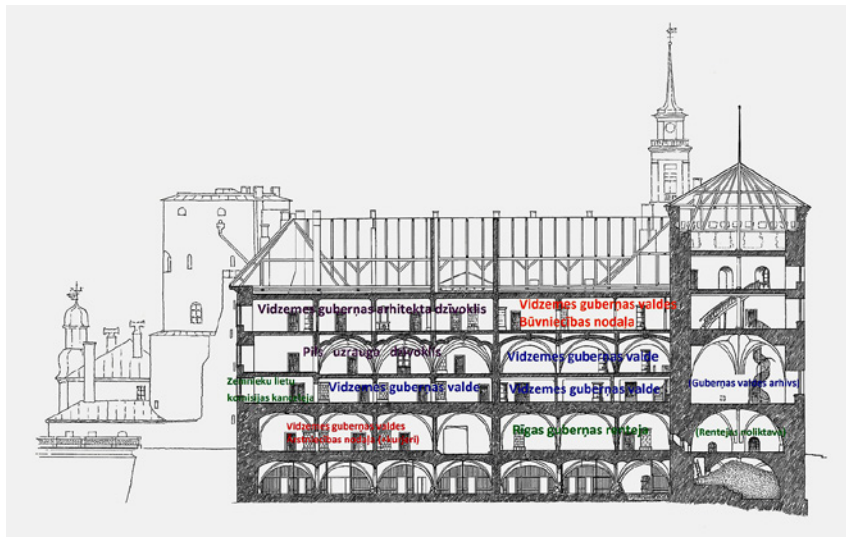
BRONZAS KATLA PATINAS NOSLĒPUMS

Rīgas pilī plānotajām pastāvīgajām ekspozīcijām tuvojamies ne vien ar rūpīgu koncepciju izstrādi, priekšmetu atlasīšanu, vitrīnu izgatavošanu, bet arī ar smalku darbu pie eksponēšanai paredzēto priekšmetu restaurācijas, un šajā procesā neiztikt bez pārsteigumiem. Šoreiz – stāsts par to, kas atklājās kāda bronzas katla restaurācijā.

Lielākā daļa topošajā Livonijas piļu ekspozīcijā izvietojamo priekšmetu līdz šim nav pametuši muzeja krātuves. Lai atkal ieraudzītu to, kas slēpjas zem gadu simtu radītā uzslāņojuma, daudziem priekšmetiem nepieciešama apjomīga restaurācija. Šajā gadījumā restaurēts tika bronzas katls ar dzelzs rokturi no Cēsu mūra pils. To savā virtuvē cilvēki lietoja 16. gadsimta III ceturksnī.

Līdzīgi kā uz dzelzs priekšmetiem veidojas rūsa, tā uz bronzas priekšmetiem veidojas dažādu krāsu patina. Tā var būt gan kaitīga priekšmetam (ļaudabīga), gan to sargājoša (cēlpatina). Uz šī katla esošā zilā patina tam kaitēja, tāpēc restauratori to noņēma un ieraudzīja, ka katla iekšpuse reiz bijusi rotāta ar ornamentāliem iecirtumiem. Brūnā patina uz katla bronzas virsmas ir atstāta, jo tā šo katlu sargās no tālākas bojāšanās. ●

Autore: Alise Gunnarssone

▲ Daļa no eksponātiem – 17. gs. Zviedrijas armijas karavīru bruņojuma un apģērba fragmenti, atrasti arheoloģiskajos izrakumos Rīgas pilī

> Rīgas pils kastelas Dienvidu korpusa garengriezums. Ilmāra Dirveika zīmējums, papildināts ar norādēm par telpu sadalījumu 19. gs. beigās

< Cēsu mūra pils bronzas katls pirms un pēc restaurācijas.
Foto: Landa Lagzdīņa

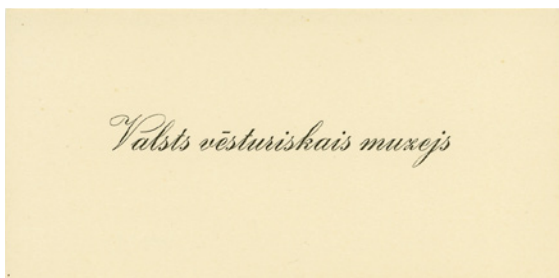
▲ Daļa no eksponātiem – 19. gs. beigu un 20. gs. sākuma cariskās Krievijas pārvaldes iestāžu ierēdņu darba un personīgie piederumi, daļa no tiem atrasti Rīgas pilī

RĪGAS PILS VĒSTURI STĀSTĪS TĀS IEMĪTNIEKI

Viena no ekspozīcijām Rīgas pilī, būs veltīta pašas pils vēsturei. Tās sagatavošanas darbs norit ciešā sadarbībā ar dizaina autoriem un izstrādātājiem – projektēšanas biroju SIA "DJA". Kas būs vēstījuma centrā?

Rīgas pils vēsture mērāma teju 700 gadu garumā – kopš Vācu ordeņa pils celšanas Daugavmalā 1330. gadā un pašreizējās pils pabeigšanas ap 1515. gadu ēka nepārtraukti izmantota līdz pat mūsdienām. Pils bijusi reprezentācijas celtnie gandrīz visām politiskajām varām, kas valdījušas Latvijas teritorijā, tā kalpojusi arī militāriem, pārvaldes un kultūras mērķiem, tostarp kopš 1920. gada – kā muzeju mājvieta. Iemītnieku skaits, kas te strādājuši un dzīvojuši septiņu gadsimtu gaitā, sniedzas vairākos simtos, ja ne tūkstošos. Topošās muzeja ekspozīcijas mērķis ir vēstīt par pils vēsturi telpiski kompakti, tomēr ļaujot apmeklētājam gūt padziļinātu priekšstatu par pils vēstures epizodēm un personām, kā arī vizuāli izsekot pils pārbūvēm. Ekspozīcijā ieraudzīsim ne vien prominentos Rīgas pils iemītniekus un viesus – ģenerālgubernatorus, hercogus, karaļu, carus un prezidentus –, bet arī "neredzamos" iemītniekus, kas gadsimtu gaitā Rīgas pilī praktiski nodrošinājuši procesu virzību: kalpotājus, karavīrus, ierēdņus, vēlāk muzeju, Valsts prezidenta kancelejas u. c. iestāžu darbiniekus. Kā vieni no jaunradītajiem elementiem ekspozīcijā minami. katram laikmetam veltītie komiksi – tajos no "mazā cilvēka" jeb vērotāja perspektīvas sniegts redzējums uz laikmeta norisēm vai dzīves apstākļiem Rīgas pilī. ●

Autors: Imants Cirulis

^ Valsts Vēsturiskā muzeja zīmoga nospiedums. 1930. gadi. LNVM krājums

^ Valsts Vēsturiskā muzeja vizītkarte. 1930. gadu beigās. LNVM krājums

VALSTS VĒSTURISKAJAM MUZEJAM – 100

Pirms 100 gadiem, 1924. gada 25. aprīlī, Valsts prezidents Jānis Čakste izsludināja "Likumu par Valsts Vēsturisko muzeju" (VVM). Tādējādi Valsts (Latvijas) Etnogrāfiskajam muzejam Rīgas pilī tika dots jauns nosaukums un paplašinātas tā funkcijas.

Likumā tika definēta muzeja misija – "vākt, glabāt, izstādīt un popularizēt dažādas senatnes, kā arī jaunāko laiku kultūrelas vērtības, kurām ir nozīme Latvijas vēsturē". Jaunā misija un nosaukums ietvēra plašāku darbības lauku nekā iepriekšējais – Etnogrāfiskais muzejs. Muzeja profilu pakāpeniski papildināja arī citas Latvijas vēstures tēmas un kolekciju veidi, bet misijā dotā atsauce uz jaunākajiem laikiem norādīja, ka muzejam būtu jāķeras arī pie nesenāku vēstures posmu dokumentēšanas.

LNVM šī simtgade ir būtiska, jo 1924. gadā nospraustais darbības lauks pēc būtības raksturo muzeja lomu arī šodien. Muzeja darbība aptver visus Latvijas vēstures periodus un tēmas, veidojot daudzpusīgu krājumu, pētījumus un ekspozīcijas. Arī LNVM misijas formulējums tieši sasauca ar 1924. gadā noteikto.

Starpkaru Latvijā Valsts Vēsturiskais muzejs kļuva par vienu no svarīgākajām valsts atmiņas

institūcijām, nacionālās kultūras un vēstures reprezentētāju. 1920.–30. gados VVM strauji izauga gan krājuma un personāla, gan atpazīstamības un ietekmes ziņā. Būtiska loma bija jauno speciālistu ienākšanai muzejā, kas ļāva tā darbā striktāk ievērot zinātniskos principus. Latvijas valstī izaugusi, nacionālajai kultūrai un zinātnei piederīgā nozares profesionāļu paaudze devās pieredzes apmaiņā uz Rietumeiropas valstīm, līdzveidoja valsts

^ Valsts Vēsturiskā muzeja un Pieminēkļu valdes darbinieku grupa. Priekšā no kreisās: Hugo Riekstiņš, Kārlis Avots, Rasma Ceplīte, Eduards Šturms, A. Dombrovskis. 1. rindā no kreisās: Kārlis Straubergs, Milda Lūduma, Aleksandra Auzāne, Zenta Strauberga, Elvira Šnore, Marta Gustava, Jānis Jaunzems. 2. rindā no kreisās: Rauls Šnore, VVM direktors Valdemārs Ģinters, Millija Ģintere, Burkina, Emma Rozenberga, Marija Jākobsons, Elfrīda Rozīte (?), Augusts Šmanis. Ap 1938. gadu. LNVM krājums

^ VVM direktors Matīss Siliņš ar muzeja darbiniekiem ekspozīcijas zālē Rīgas pilī. 1930. gads. LNVM krājums

< Ārlietu ministra Vilhelma Muntera ielūgums Valsts Vēsturiskā muzeja direktoram Valdemāram Ģinteram ierasties uz rautu Armijas vīrsnieku klubā par godu Rīgā sarīkotajai 1. Baltijas vēsturieku konferencijai. 1937. gada 18. augusts. LNVM krājums

SKR. #267
Dabliņi

Noraksts
7. okt. 293.

Kvīts

Saņemu no Valsts vēsturiskā muzeja par -

- 1, 4austām rakstītājam iestām a Ls. 6 - Ls. 2
- 2, 3 pīteru rakstītājam iestām a Ls. 4 - 1
- 3, 1 celaini austu rakstītājam iestām
- 4, 1 akmeņa cirvja asmeņa galu (abstrakts) *Urdin.*
- 5, 1 dzelzs cirvi, vecakā tipa (j. da. laikt. *Urdin.*)

atradu turpat tīrumā) 1 -

Ētrdesmit pēdri latus
N. B. Mantiņas visas no Krustpils Landraņu m. bēdētāju mājām, iestās gadu 100 līdz 140 vecas, Upiņu m. Dobrēkļu ģimenes īpašuma.

Rīgā, 12. septembrī 1924. - Pēteris Upīts. Krustpils pag. Landraņu m.

Noraksts parais: Valsts vēsturiskā muzeja

11. maijā 1923.
Noraksts 39.

Kvīts

Saņemu no Valsts vēsturiskā muzeja *Sespaidsmit (16)* latus par izrakstītu būvstāinām daudi no Krustpils pagasta, kas auzs priekš 65. gadu Paskalni mājās.

Rīgā, 11. maijā 1924.

Nātelija Laman
Krustpils pagasta mājās
Paskalni mājās.

Noraksts parais:
Valsts vēsturiskā muzeja

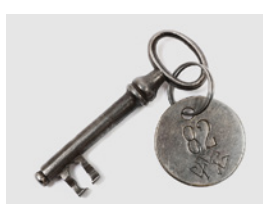
▲ Valsts Vēsturiskā muzeja ienākošais dokuments nr. 293. Noraksts. 1924. gada 12. septembris. LNVM krājums

> Valsts Vēsturiskā muzeja pirmais no ienākošajiem dokumentiem, kas apzīmē mūsdienu muzeja zīmogu. Noraksts. 1924. gada 11. maijs. LNVM krājums

< Valsts Vēsturiskā muzeja Etnogrāfijas nodaļas preparatora Ādolfa Karnupa darba apliecība. 1934. gads. LNVM krājums

< Valsts Vēsturiskā muzeja Etnogrāfijas nodaļas arhivāra palīdzes Mērijas Grinbergas darba apliecība. 1940. gads. LNVM krājums

▲ Valsts Vēsturiskā muzeja telpu atslēga Rīgas pilī ar speciāli gatavotu VVM atslēgu piekaru. 1930. gadi. LNVM krājums

▲ Valsts Vēsturiskā muzeja Baznīcas mākslas ekspozīcija Rīgas pilī. 1930. gadu 2. pusē. LNVM krājums

▲ Valdemārs Ģinters atpūtas brīdī arheoloģisko izrakumu laikā Mežotnes pilskalnā. 1930. gadu beigās. LNVM krājums

organizētus starptautiskos reprezentācijas pasākumus, izstāžu projektus Latvijā un ārzemēs.

Abu starpkaru perioda muzeja direktoru dzīves gājumi un uzskati ataino dažādus Latvijas vēstures laikmetus. Līdz 1934. gada muzeju vadīja entuziasistisks autodidakts, publicists, kartogrāfs, arheologs un etnogrāfijas interesents Matīss Siliņš (1861–1942), kurš darbu bija sācis vēl Rīgas Latviešu biedrības paspārnē, kad muzejs vēl nebija valsts institūcija. 1934. gadā Siliņu nomainīja akadēmiski izcili izglītotais arheoloģijas doktors un vēstures

zinātņu kandidāts Valdemārs Ģinters (1899–1979), kurš iestādi vadīja līdz 1944. gada rudenim, kad devās trimdā.

Līdz ar Ģintera iecelšanu un Kārļa Ulmaņa autoritārisma laika jauno kultūras politiku muzeja darbība ieguva jaunu intensitāti un vērienu. Muzeja publiskais tēls kļuva ambiciozāks un modernāks. Līdz 1940. gadam muzejs ne tikai paplašināja ekspozīcijas Rīgas pilī, bet izveidoja arī provinces nodaļu tīklu ar filiālēm Jelgavā, Cēsīs, Daugavpilī un Rundāles pilī, nostiprinot nacionālā vēstures muzeja lomu un statusu.

LNVM ir tiešs Valsts Vēsturiskā muzeja darbības turpinātājs, tā pārziņā ir viss kādreizējais VVM krājums, kas gadu ritumā bagātīgi papildināts un pilnveidots. ●

▲ Skats Dauderu 2. stāva ekspozīcijā.
Foto: Olga Miheloviča

➤ Artas Ozolas-Jaunarājas veidotās pastmarkas

➤ Remontdarbi Dauderu kāpnēs dārzā pusē.
Foto: Dace Zilgalve

DAUDERI MAIJĀ: PILNVEIDE UN LABIEKĀRTOŠANA

Maijā LNVM Dauderos turpināsies ekspozīcijas un dārza pilnveidošana, viena pēc otras būs skatāmas divas izstādes, bet Muzeju naktī tiks piedāvātas norises dažādām interesēm.

Dauderu otrajā stāvā notiek ekspozīcijas atjaunošanas darbi: rudens sezonas sākumā paredzēts iekārtot ekspozīcijas "(Ne)zūdošais mantojums" nākamo daļu – "Karā zaudētais mantojums" – mūsdienīgā satura un formas interpretācijā. Šī ekspozīcijas daļa veltīta pasaules karos fiziski iznīcinātajam mantojumam, fokusējoties uz Vilhelma Purviša gleznu kolekcijas daļas likteni 1944.–1945. gadā. Būtiskas ekspozīcijas sastāvdaļas būs gan animētais video par karadarbības postu Rīgā, Jelgavā u. c. Latvijas pilsētās (kas tiks veidots, balstoties uz arhīvu foto un video materiāliem), gan video projekcija ar digitāliem efektiem, kas atspoguļos cilvēku dzīves un viņiem apkārt esošās priekšmetiskās vides izmaiņas, izmantojot pirmskara un pēckara posta kontrasta piemēru. Projekts tiek realizēts ar Kultūras ministrijas atbalstu.

Pilnveides darbi notiek arī Dauderu dabīgajā rotā – dārzā. Gatavojoties jaunai pavasara un vasaras sezonai, uzsākta kāpņu labiekārtošana, lai gada aktīvākajā apmeklējumu laikā nams un dārzs priecētu viesus un sniegtu tiem pilnvērtīgas atpūtas iespējas.

Līdz 12. maijam Dauderu Lielajā salonā iespējams aplūkot ķīniešu mākslinieka Žanga Honjuna akvareļu izstādi "Iespaidis par Latvijas dabas

▲ Izstādes "Pastmarkas portrets" plakāts.
Autore: Arta Ozola-Jaunarāja

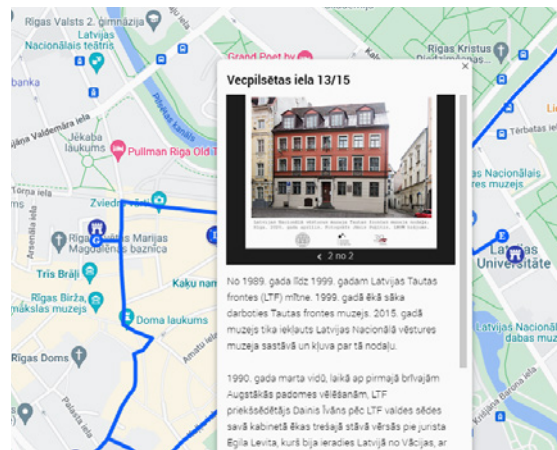
▲ Māksliniece Arta Ozola-Jaunarāja

skaistumu", kurā ķīniešu romantiskās glezniecības tradīcijas apvienotas ar rietumu reālistisko stilu, turklāt katram darbam ir pieskaņota pavadošā muzikālā kompozīcija, kas nolasāma ar QR kodu.

15. maijā akvareļus nomainīs mazākas formas darbi – tiks atvērta mākslinieces Artas Ozolas-Jaunarājas izstāde "Pastmarkas portrets". Arta Ozola-Jaunarāja ir beigusi Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolu apģerbu modeļšanas specialitātē, Latvijas Mākslas akadēmiju grafikas specialitātē, ieguvusi humanitāro zinātņu maģistra grādu. Māksliniece darinājusi ap 100 pastmarku ar daudzveidīgu tematiku: atsevišķas pastmarkas un sērijas "Tautastērpi", "Ziemassvētki", "Cimdi", "Etnogrāfiskās rotas", "Latvijas Nacionālie bruņotie spēki", "Saeima", "Latvijas bākas", "Dabas aizsardzība", "Izcilas Latvijas zinātnes un kultūras personības", "Latvijas muzeji", "Eiropa". Daudzas no tām vairākkārt ieguvušas Gada skaistākās pastmarkas vērtējumu (2011, 2013, 2019) un guvušas atzinību starptautiskos konkursos. "Katra pastmarka ir stāsts. Šķiet – kā tas ir iespējams, tik mazā formātā salikt tik daudz detaļas! Īpašās tēmas man ir tās, kuras esmu ierosinājusi pati, tādas ir sērijas, kas veltītas Latvijas muzejiem un bākām, kā arī visas etnogrāfijai veltītās pastmarkas," stāsta Arta Ozola-Jaunarāja. Izstāde apskatāma līdz 14. jūlijam.

18. maijā muzejs ieklausies Muzeju nakts norisēs – interesentiem no 17.00 līdz 22.00 tiks piedāvāta pasākumu programma "Zinību un gudrību medības Dauderos" (vairāk lasiet Ziņņeša 4. lpp.). ●

^ Akcija "Baltijas ceļš"
1989. gada 23. augustā.
Foto: Ojārs Martinsons

< Skats Ekskursiju sestdienā.
Foto: Anna Zeibārte

> Ekskursija pilsētvidē. Karte

> Tautas frontes muzejs
Vecpilsētas ielā 13/15

> 2023. gada Muzeju nakts
apmeklētāji Tautas frontes
muzejā. Foto: Anna Zeibārte

TFM MAIJĀ: DEMOKRĀTIJA UN KONKURSS

LNVM Tautas frontes muzejs maijā piedāvās dažādus pasākumus, akcentējot Latvijas vēsturē būtisku notikumu gadadienas.

Marta vidū muzejs izsludināja eseju konkursu vispārīzglītojošo, speciālo un profesionālo izglītības iestāžu 9. līdz 12. klašu skolēniem "Baltijas ceļš – Eiropas modināšana". Tuvojoties akcijas "Baltijas ceļš" 35. gadadienai, eseju konkursā jaunieši rosināti uzrakstīt savu "Baltijas ceļa aicinājumu" šodienas Latvijai, Baltijai un Eiropai, pievēršoties mūslaiku iekšpolitiskajiem un ārpolitiskajiem izaicinājumiem. Darbi tiek gaidīti līdz 31. maijam. Konkursa uzvarētāji 2024. gada rudenī tiks aicināti uz īpašu pasākumu Rīgas pilī, kā arī saņems konkursa atbalstītāju – Latvijas Nacionālās operas un baleta, Latvijas Nacionālā teātra, maizes ceptuves "Lāči", SIA "Baltic Candles Ltd", SIA "Brain Games" un Latviešu valodas aģentūras – sarūpētas balvas.

Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas dienā 4. maijā Tautas frontes muzejs būs atvērts no

11.00 līdz 18.00, kā arī aicinās uz ekskursijām gida padarbība: ekskursijā 12.00, 13.00, 14.00, 15.00 bez iepriekšējas pieteikšanās un ekskursijā pilsētvidē "1990. gada 4. maijam pa pēdām" 13.00 un 15.00, iepriekš reģistrējoties pa e-pastu: tfm@lnvm.lv

Laiks no 2. līdz 10. maijam Tautas frontes muzejā tiks pasludināts par Demokrātijas nedēļu, kad skolu audzēkņiem tiks piedāvāta iespēja pieteikties bezmaksas gida vadītām ekskursijām, kā arī lekcijai par neatkarības tapšanas gaitu.

18. maijā Tautas frontes muzejs aicinās uz Muzeju nakts pasākumiem, piedāvājot programmu "Rast drosmi brīvībā", kur katram meklēt savas brīvības un tās piedāvātās iespējas (vairāk lasiet Ziņņeša 4. lpp.). ●

^ > 2023. gada Pasaules hokeja čempionāta bronzas medaļas dāvināšanas pasākums 2024. gada 19. aprīlī
Foto: Jānis Puķītis

< Latvijas Pretalkohola biedrības karogs. Iesvētīts 1925. gadā, 2. pasaules kara laikā aizvests trimdā uz Kanādu. LNVN krājums.
Foto: Jānis Puķītis

LIECĪBAS PAR LATVIJAS PANĀKUMIEM HOKEJĀ

19. aprīlī, tuvojoties ikgadējam Pasaules čempionātam hokejā, LNVN no Latvijas Hokeja federācijas ģenerāļsekretāra Roberta Pļāvēja saņēma glabāšanā nākamajām paaudzēm liecību par Latvijas hokejistu panākumiem 2023. gada čempionātā – bronzas medaļu, kā arī divas grāmatas par hokeju.

Anita Meinarte, LNVN direktora vietniece krājuma darbā, komentē: “Viena no muzeja krājuma papildināšanas prioritātēm ir Latvijas 21. gadsimta vēstures liecību komplektešana, lai muzejā saglabātu priekšmetus un ar tiem saistītos stāstus, kas ļautu arī turpmāk vispusīgi atspoguļot daudzveidīgo mūsdienu vēsturi pastāvīgajā ekspozīcijā un izstādēs. Laikmetīgās vēstures priekšmeti krājumā atspoguļo visdažādākās ekonomiskās, politiskās, kultūrvēsturiskās un ikdienas dzīves jomas, kur būtiska nozīme ir arī sportam. Latvijas sportisti ar saviem izcilajiem sasniegumiem dažādos sporta veidos nes Latvijas vārdu pasaulē. Taču hokejs mums ir kas daudz nozīmīgāks par populāru sporta veidu. Katru gadu Latvijas izlases spēles Pasaules hokeja čempionātos, kas parasti notiek maijā, pārņem ļoti lielas sabiedrības daļas prātus un sirdis – mēs visi esam vienoti un lepni gan par mūsu hokejistiem, gan par mūsu valsti. 2023. gada Pasaules čempionātā izcīnītā bronzas medaļa, kas turklāt ir izgatavota Latvijā, SIA “GEKA”, un grāmatas “Latvija var” un “Sapņu komanda” no šodienas būs pieejamas apskatei muzejā, bet pēc tam glabāsies krātuvē kā spilgts vēstījums nākotnei par Latvijas šodienu.”

Latvijas Hokeja federācijas dāvinājums līdz 31. maijam apskatāms Brīvības bulvārī 32. ●

^ Latvijas Hokeja federācijas ģenerāļsekretārs Roberts Pļāvējs. Foto: Jānis Puķītis

^ LNVN direktora vietniece krājuma darbā Anita Meinarte. Foto: Jānis Puķītis

PRETALKOHOLA BIEDRĪBAS KAROGA CEĻŠ

Pateicoties Latvijas Narkomānijas un žūpības apkarošanas fondam, nesen LNVN kolekcijai pievienojās vērtīgs jaunieguvums, kas liecina par pretalkohola kustības organizācijām Latvijā.

Nolūkā ierobežot alkohola postošo iedarbību 19. gadsimta beigās Latvijas teritorijā izveidoja pirmās atturības organizācijas: biedrības “Auseklis” (1891), “Ziemeļblāzma” (1904), “Rīts” (1908), “Apziņa” (1911), Rīgas evaņģēliskā “Zilā krusta” atturības biedrība (1908), Vidzemes Antialkoholiskā biedrība (1908), Rīgas Labtempliešu sabiedrība (1909) u. c.

Viena no lielākajām jaundibinātajām atturības organizācijām bija Latvijas Pretalkohola biedrība (1920) ar nodaļām daudzās pilsētās, kas ar dažādiem panākumiem un izmaiņām darbojās visus 1930. gadus un līdzās bezalkohola biedrībai “Ziemeļblāzma” bija viena no retajām organizācijām, kam bija ļauts turpināt darbību arī padomju okupācijas laikos.

No šīs organizācijas idejas turpinātājiem muzeja krājumā nonāca 1925. gadā iesvētītais Latvijas Pretalkohola biedrības karogs, kas 2. pasaules kara laikā kopā ar biedrības vadītāja ģimeni devās trimdā pāri okeānam uz tālo Kanādu un atgriezās Latvijā vien 1994. gadā, lai turpinātu būt par simbolu atjaunotajai Latvijas Pretalkohola biedrībai. 1995. gada 18. maijā karogu no jauna iesvētīja prāvests Jānis Liepiņš Rīgas Svētā Jāņa baznīcā. ●

RĪGAS PILS 18.–19. GS. GRAFIKĀ UN GLEZNĀS

Laika un politisko notikumu gaitā notikušās Rīgas pils tēla izmaiņas atspoguļojās arī mākslas darbos, kuros zīmīgā ēka tika attēlota. Šoreiz aicinām aplūkot 18.–19. gadsimta grafikas un gleznas, vienlaikus uzzinot par šajā laikā populārājām mākslas darbu tehnikām un autoriem.

18. un 19. gs. mijā samazinājās vara gravīras tehnikā darināto Rīgas skatu klāsts. Viens no 18. gs. beigās gravētajiem piemēriem ir itāļu izcelsmes izdevēja Jozefa Karmines no Augsburgas vara gravīra, kas rāda tradicionālo Rīgas panorāmu no Daugavas kreisā krasta, ietverot nozīmīgākās celtnes, tostarp Rīgas pili.

19. gs. pirmajā pusē Rīgas panorāmas un pilsētas iekšskatus darināja mākslinieki, kuri darbojās Rīgā un bija labi iepazinuši pilsētu. Te noteikti jāmin pazīstamais Rīgas skatu gleznotājs Karls Traugots Fehelms, kurš atstājis nozīmīgu māksliniecisku mantojumu: 1812. gada kara dramatiskajiem notikumiem – priekšpilsētu nodedzināšanai Rīgā – veltītu gleznu ciklu, pilsētas iekšskatu gleznojumus, kas izceļas ar topogrāfisku precizitāti un detalizētu apbūves attēlojumu.

1796.–1798. gadā minhenietis Aloizs Zēnefelders atklāja litogrāfiju – jaunu iespiedtehniku, kas salīdzinājumā ar vara gravīru bija mazāk darbietilpīga, lētāka un deva daudz lielāku nospiedumu skaitu. No 1815. gada litogrāfija strauji izplatījās Eiropā, sasniedzot arī Rīgu. Uzskata, ka Rīgā viena no pirmajām bija Johana Gotlība Frīdriha Krestlinga darbnīca (izveidota 1817. vai 1824. gadā).

1820.–40. gados Rīgā darbojās vairākas litogrāfu darbnīcas. Pilsētai nozīmīgi skati litografēti 1829. gadā dibinātajā Karla Frīdriha Hausvalda darbnīcā, kur iespiestas Rīgas skatu burtnīcas “Malerische Ansichten aus Riga und Umgebung” (“Gleznieciski Rīgas un apkārtnes skati”), kas tapušas pēc Dāvida Jancena zīmējumiem. Abās burtnīcās kopā ir 12 litogrāfijas, kas atspoguļo plašu tematiku – Rīgas panorāmu, laukumus, ievērojamākās celtnes, iecienītos pilsētnieku svētkus, parkus u. c. pilsētas atpūtas vietas. Rīdzinieka Teodora Heinriha Rikmaņa zīmējumus un akvareļus litografējis Francis Zērafs Hanštengls Drēzdenē 1842. gadā, veidojot litogrāfiju sēriju. Kaut arī galvenā uzmanība pievērsta Rīgas ikdienas un saimnieciskās dzīves atspoguļojumam, fonā attēlotā pilsētas apbūve ļauj izziņāt gan pilsētas topogrāfiju, gan atsevišķu celtnu būvvēsturi.

▲ Guašas gleznojums. Johans fon Radeckis. Skats uz Rīgu no Daugavas kreisā krasta. Ap 1840. gadu. Papīrs, gvaša, akvareļis. LNVN krājums

▲ Guašas gleznojums. Johans fon Radeckis. Skats uz Pils laukumu un tā apbūvi. Ap 1840. gadu. Papīrs, gvaša, akvareļis. LNVN krājums

Interesi par arhitektūras pieminekļiem un to attēlošanu veicināja novadpētnieciska rakstura centiņi. Pils un pilsdrupas zīmēja gan Johana Kristofa Broces laikabiedri, gan viņa aizsāktās tēmas turpinātāji. Akvareļi un zīmējumi, papildināti ar rakstītām ziņām par attēlotās celtnes vēsturi, veido laikmetam raksturīgu parādību Latvijas kultūras vēsturē.

LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvā glabājas albums “Merckwürdigkeiten der Stadt Riga bestehend aus der vornehmsten Gebäuden der Stadt, der Kirchen...” (“Ievēribas cienīgas vietas Rīgā: dižākās celtnes, baznīcas...”) – 52 zīmētas lapas un teksts ar informāciju par Rīgu, tās celtnēm un iedzīvotājiem. Autors ir Vidzemes guberņas sekretārs Johans Andreass Ēzens.

◀ Tērauda gravūra. Pēc Vilhelma Zigfrīda Stafenhāgena zīmējuma gravējis Gustavs Georgs Lange Darmštātē. No: "Album Livländischer Ansichten". Jelgava, 1866. gads. LNVM krājums

△ Tērauda gravūra. Augusta Vegera tērauda gravūra pēc Alfonsa Bērmaņa fotogrāfijas. Pils laukums ar Uzvaras kolonnu. 1867. gads. Papīrs, tērauda gravūra. No: "Rigascher Almanach für 1867". LNVM krājums

△ Akvarelis. Ādolfs Karls Heinrihs Merķelis. Skats uz pili no Daugavas puses. 1829. gads. Papīrs, akvarelis. Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas krājums

Garlība Merķeļa jaunākā dēla Ādolfa Karla Heinriha Merķeļa zīmējumu albums (1829) "Alterthümer Liv-, Ehst- und Kurlands. Zweite Abteilung" ("Vidzemes, Igaunijas un Kurzemes senatne. Otrā daļa"), kurā iekļauti arī Rīgas pils attēli, atrodas Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā.

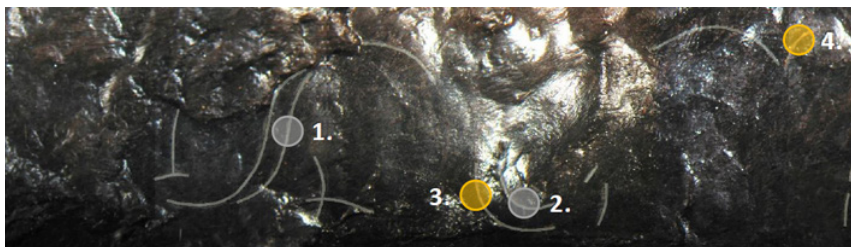
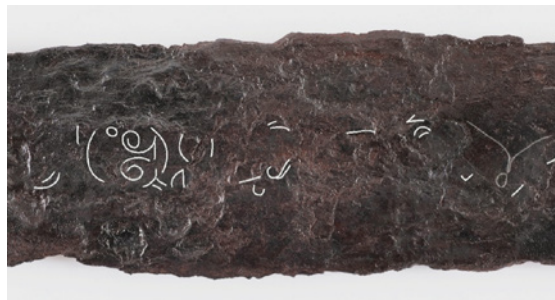
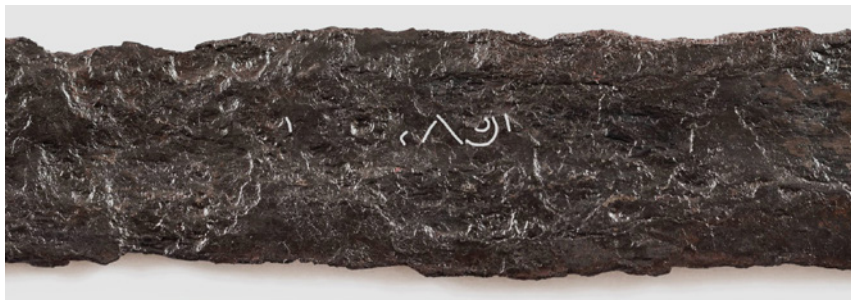
Savukārt LNVM krājumā ir albums ar līdzīgu nosaukumu "Denkmäler aus der Vorzeit Liv-, Ehst- und Kurland's" ("Vidzemes, Igaunijas un Kurzemes senatnes pieminekļi"), kurā apkopoti 65 darbi (autors – Johans fon Radeckis). Lielākā daļa – kopskaitā 41 – ir guašas tehnikā gleznotas Latvijas un Igaunijas ainavas ar pilīm un pilsdrupām, kā arī pilsētu panorāmas. Attēli, kas tapuši no 1835. līdz 1840. gadam, lielākoties ir dažādu izdevumu ilustrāciju un 19. gs. pirmās puses litogrāfiju kopijas vai autorizēti atkārtojumi. Kā papildinājums attēlu albumam 1841. gadā izdots kompilatīva rakstura apcerējums par 107 pilīm Latvijā un Igaunijā, kas glabājas Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājumā.

Kādas pārmaiņas Rīgas pils arhitektūrā 18. gs. beigās un 19. gs. pirmajā pusē redzēja un savos darbos attēloja mākslinieki? 1747. gadā tika remontēta pils baznīca un pie dienvidu korpusa izbūvēja koka zvanu torni. 1771. gadā koka torņa vietā uzcēla mūra zvanītavu. Nākamie lielākie remontdarbi ritēja no 1758. līdz 1762. gadam, kuru laikā veco Pulksteņa torni, kas bija sliktā stāvoklī un draudēja sagāzties, nomainīja ar jaunu torni pēc Nikolaja Kēlera projekta. Tomēr nozīmīgākās pārbūves, kas būtiski mainīja pils izskatu, notika 1780. gados, un tās rosināja nepieciešamība iegūt papildu telpas valsts iestādēm saistībā ar Katrīnas II veiktās administratīvās reformas ieviešanu Vidzemē 1783. gadā. Pils austrumu pusē nojauca 1682. gadā celto arsenālu un uzcēla trīsstāvu piebūvi vietniecības tiesu iestāžu vajadzībām.

Pārmaiņas pils arhitektūrā notika arī 19. gs. pirmajā pusē. 1817. gadā Baltijas ģenerālgubernators Filips Pauluči Daugavas puses apaļā torņa (Svētā Gara torņa) augšstāva telpā lika ierīkot observatoriju. Tornim nojauca konusveida jumtu, ierīkoja ar skārdu segtu platformu un gar torņa ārējo augšējo malu izveidoja dzeguļu joslu. Lai neaizsegtu skatu un varētu netraucēti veikt novērojumus, pazemināja pret Daugavu vērsto četrstūra kāpņu torni un apaļo dienvidaustrumu torni (Svina torni) laukuma pusē, kura noslēgumā izveidoja "gotiskus" dzeguļus.

Vērienīgas pārbūves noritēja 1842.–1844. gadā. Tam par iemeslu bija gan atsevišķu pils daļu bēdīgais stāvoklis, gan telpu trūkums pilī izvietotajām valsts iestādēm un to darbiniekiem. Pils austrumu korpusam laukuma pusē uzcēla ceturto stāvu, bet vecā Pulksteņa torņa vietā uzbūvēja jaunu – ar stāvu smaili. ●

Autore: Anita Meinarte

CAUR RŪSU UZ ZVAIGZNĒM

2023. gada nogalē LNVM Arheoloģijas departamenta krātuvē viesojās kalējs un juvelieris Edvards Puciriuss, kurš maģistra darba ietvaros veic Austrumbaltijas reģiona vēlā dzelzs laikmeta tausijas tehnikā rotātu ieroču, zirglietu un rotu izpēti, izgatavojot precīzus artefaktu atdarinājumus. Pateicoties šai vizītei, muzeja darbinieki nonāca pie negaidīta atklājuma.

Citu artefaktu starpā Edvards Puciriuss ar palielināmo stiklu aplūkoja arī zobena asmeni, kas atrasts 1896. gadā Turaidas Pūteļu kapulauka 39. kapu uzkalniņā (skat. 1. att.), vēršot uzmanību, ka asmenī jaušamas, iespējams, sudraba un vara rotājuma pēdas. Zobenu pētnieks, arheologs Artūrs Tomsons konkrēto zobenu aprakstījis arī savā monogrāfijā "Zobeni Latvijas teritorijā no 7. līdz 16. gadsimtam" (Tomsons 2018: 52–53, 286, 325, 343), norādot, ka ieraksti asmenī "nav saskatāmi" (Tomsons 2018: 286). Padziļinātas asmens analīzes kopš monogrāfijas tapšanas nebija sekojušas.

2024. gada sākumā pēc LNVM Arheoloģijas departamenta krājuma glabātāja Eduarda Plankāja iniciatīvas tika pieņemts lēmums veikt padziļinātu zobena asmens izpēti, lai noteiktu iespējamā rotājuma veidu, atveides tehnoloģiju un dekoratīvo ornamentu veidojošo(s) metālu(s).

Zobena asmens un roktura izpēti veica LNVM Restaurācijas departamenta ķīmiķe Anastasija Silava, kura vairākās asmens vietās veica XRF analīzes jeb rentgenfluorescences spektroskopiju, kā arī mikroskopisko izpēti. Jau veicot sākotnēju zobena asmens vizuālo novērtējumu, tika konstatēts, ka

^> 3. att. Zobena asmens ornamenta rekonstrukcija (interpretācija).
Autore: Anastasija Silava

^ 2. att. Dekoratīvā raksta laukums ar izceltām līnijām (~ 7x palielinājums).
Autore: Anastasija Silava.
Atzīmēti XRF izpētes laukumi:
nr. 1., 2. = sudrabs (pelēks);
nr. 3., 4. = daudzkomponentu vara sakausējums (dzeltens)

^ 1. att. Turaidas Pūteļu kapulauka 39. kapu zobens.
Foto: Jānis Puķītis

ornamentētas bijušas abas zobena asmens puses, taču, diemžēl, viena no tām neapzināti iznīcināta. Toties, detalizēti pētot otru asmens pusi, tika gūts apstiprinājums sākotnēji izvirzītajai hipotēzei – dekoratīvā raksta elementi izgatavoti no sudraba un daudzkomponentu vara sakausējuma, savukārt paraugos nelielos daudzumos konstatētais zelts saistāms ar sudraba rūdu. Abu zobena dzelzs šķēršu un pogas virsma rotāta ar sudrabu tausijas tehnikā, un arī šeit XRF spektra paraugos nelielos daudzumos konstatētais zelts saistāms ar sudraba rūdu. Lai arī zobena asmens dokumentēts virknē augstas izšķirtspējas fotogrāfiju (autors Jānis Puķītis), diemžēl laika zobs to nav saudzējis, ļaujot puslīdz veiksmīgi rekonstruēt ornamentu vienīgi korozijas mazāk skartajās zobena asmens daļās (skat. 2. un 3. att.).

Konkrētajā asmens izpētes stadijā ornamenta atveides tehnika nav viennozīmīgi skaidra – vai to veido gropēs iekaltas sudraba un vara stieples, vai arī gropes aizpildītas ar izkausētu metālu. Par ticamāku tomēr uzskatāms pirmais variants. Jāatzīmē, ka 2025. gadā konkrēto zobenu iecerējis eksponēt Lietuvas Nacionālais muzejs, kura pārstāvji izteikuši gatavību pirms eksponēšanas zobenam veikt rentģena (RTG) uzņēmumus, kas veiksmes gadījumā ļautu "izlasīt" zobena asmens rotājuma autora vēstījuma saglabājušos daļu vismaz vienā no asmens pusēm. Līdz šim tuvākās paralēles Pūteļu 39. kapu zobena asmens rotājumam konstatētas Rietumlatvijas, Sāmsalas un Dienvidsomijas 11.–12. gs. zobenu asmeņu ierakstos, kurus veido kristīga satura tekstu apzīmējoši iniciāļi (vai to atdarinājumi), krusti un attēlu kompozīcijas. Tādējādi diskutabla kļūst arī konkrētā zobena hronoloģiskā piederība vikingu laikmeta zobeniem (Tomsons 2018: 325).

Lai kādi būtu sekojošo pētījumu rezultāti, zobena izsmalcinātais dekoratīvais rotājums mums vēsta par tā izgatavotāju – kalēja un juveliera – augsto meistarības pakāpi un estētiku, kā arī par Gaujas lībiešu dinamiskajiem tāltirdzniecības kontaktiem.

Īpaša pateicība Anastasijai Silavai, Edvardam Puciriussam un Jānim Puķītim par piedalīšanos asmens ornamenta kompleksā izpētē un atbalstu tā fēniksa cienīgajā atdzimšanā – šoreiz pelnu vietā – no rūsas! ●

Autors: Eduards Plankājs

<^ Skati no Ēnu dienas
LNVM Krātuvē. Ēna Mikuss
Krencs Brīvības bulvārī.
Foto: Jānis Puķītis un LNVM

17 ĒNAS MUZEJĀ

4. aprīlī – populārajā karjeras izglītības programmā 1.–12. klašu skolēniem, kuras laikā skolēni apmeklēja kādu darba vietu un vairāku stundu garumā vēro interesējošas profesijas pārstāvja darba ikdienu, – arī Latvijas Nacionālā vēstures muzeja darbiniekus ēnoja pulciņš skolēnu.

Visvairāk interesentu bija pieteikušies ēnot LNVM Krātuves darbiniekus – no paša rīta Pulka ielā 8 pulcējās 16 ēnas. Pēc reģistrēšanas un viesu karšu saņemšanas skolēnus ekskursijā pa glabātavām un citām muzeja telpām izveda Etnogrāfijas nodaļas vadītāja Sanita Zvidra. Pēc tam sākās individuālais darbs katram ar savu ēnojamo: ar ikdienas darba specifiku ēnas iepazīstināja galvenā krājuma glabātāja Ilze Mālkalniete, krājuma glabātāja Ausma Engzere, galvenais krājuma glabātājs Jānis Šabanovs, galvenā krājuma glabātāja Jevgēnija Svikle, pētniece Ingrīda Līga Virse, pētnieks Mārtiņš Vāveris, mākslas fotogrāfs Jānis Puķītis, direktora vietnieks zinātniskajā darbā Toms Ķikuts, ķīmiķe Indra Tuņa u. c.

Pa ēnai tika arī citām LNVM struktūrvienībām: Brīvības bulvārī 32 muzejpedagoģi Elzu Skutāni ēnoja Mikuss Krencs, kuram ļoti iepatikās muzejpedagoģa profesija, jo viņam interesē vēsture un patīk daudz runāt un diskutēt, bet Tautas frontes muzeja vadītāju Annu Zeibārti – Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas skolniece Elza Ābele. ●

LNVM PIEDALĀS STĀSTĀ PAR KERAMIKU

Kopš 2024. gada sākuma Tukuma muzejs uzsācis sadarbību ar vairākiem Latvijas muzejiem, tai skaitā Latvijas Nacionālo vēstures muzeju, lai īstenotu pētniecības projektu “Tukuma keramika”, kura rezultātā taps katalogs ar plašu informāciju par podniecības vēsturi un Tukuma meistarību 20. gadsimtā.

^ Anna Bartkeviča.
Foto: LNVM

Jau janvārī Tukuma muzeja speciālisti kopā ar Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja kolēģiem iepazīs ar LNVM Etnogrāfijas nodaļas keramikas kolekcijā esošajiem vairāk nekā 150 keramikas priekšmetiem, kas darināti Tukumā.

Projekta ietvaros 12. aprīlī Durbes pilī notika Tukuma muzeja organizēta muzeju zinātniskā konference “Personību nozīme Latvijas keramikas attīstībā 20. un 21. gs.”. Tajā uzmanība tika vērsta uz Latvijas muzeju krājumos esošajām keramikas kolekcijām un personībām, kas ir šīs kolekcijas kādreiz veidojuši vai turpina veidot mūsdienās, vai pievērsuši uzmanību podniecības tradīcijām Latvijas reģionos un novērtējuši podnieku devumu. Referentu vidū bija arī LNVM Etnogrāfijas nodaļas keramikas kolekcijas glabātāja Anna Bartkeviča, kura sniedza ieskatu Pieminekļu valdes 1920.–40. gados rīkotajām etnogrāfiskajām ekspedīcijām un tajās savāktajiem materiāliem par podniecības tradīcijām Latvijā, uzsverot šo materiālu nozīmību mūsdienu pētniecības kontekstā. ●

< ^ Skati seminārā.
Foto: Jānis Puķītis

> Zane Lāce lasa ziņojumu
seminārā 22. aprīlī.
Foto: LNVM

SEMINĀRS PAR PAKALPOJUMIEM ĪPAŠĀM AUDITORIJĀM

8. aprīlī LNVM Krātuvē Pulka ielā 8 uz semināru pulcējās to muzeja struktūrvienību darbinieki, kuru darbs saistīts ar apmeklētājiem, tai skaitā cilvēku grupām, kurām jāpievērš īpaša uzmanība.

Visu dienu LNVM muzejpedagogi, zāļu uzraugi, veikala darbinieki klausījās dažādu organizāciju pārstāvju stāstījumos: Daina Podziņa no apvienības "Apeirons" runāja par komunikāciju ar cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem, Līga Ķikute no biedrības "Redzi mani" klāstīja nianšes, kas jāņem vērā, uzņemot muzejā cilvēkus ar redzes traucējumiem. Apvienības "Apeirons" pārstāvis Raimonds Smagars sniedza lekciju, kurā tika skatītas cilvēku ar kustību traucējumiem problēmas, bet par cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem runāja Latvijas Nedzirdīgo savienības lektore Inese Immure. Paldies lektoriem par pieredzes stāstiem un ieteikumiem – tie noderēs arī pēc muzeja atgriešanās restaurētajā Rīgas pilī, kurā gaidīsim apmeklētājus rudenī. ●

^ Apmācību projektu vadītāja Agita Pulle. Foto: Jānis Puķītis

DIGITĀLĀ APMEKLĒJUMA UZSKAITE UN ATZĪŠANA

22. aprīlī notika Latvijas Muzeju biedrības rīkots seminārs "Digitālā apmeklējuma muzejos uzskaites un atzīšanas *status quo*" – tas bija veltīts problemātikai, kas skar muzeju digitālā apmeklējuma uzskaiti un atzīšanu. Seminārā bija pārstāvēts arī LNVM.

Seminārā pieredzē dalījās un par saviem digitālajiem produktiem, apmeklējuma uzskaiti un tā problemātiku stāstīja Latvijas Nacionālā mākslas muzeja, Latvijas Universitātes muzeja, Ziedoņa muzeja, Memoriālo muzeju apvienības, kā arī Latvijas Republikas Kultūras ministrijas pārstāvji, kā arī LNVM Izglītības un komunikācijas departamenta vadītājas vietniece Zane Lāce. Seminārā tika aktualizētas vairākas tēmas, piemēram, vienotas uzskaites sistēmas trūkums, nevienprātība, kādi dati būtu jāvāc un kas var tikt uzskatīts par digitālu produktu.

Seminārs bija šogad dibinātās Latvijas Muzeju biedrības Digitalizācijas komitejas pirmā aktivitāte – kopš 2024. gada viens no LMB prioritārajiem interešu virzieniem ir muzeji un digitalizācija. ●

MARTA UN APRĪĻA NOTIKUMI ĪSUMĀ

< 1. martā LNVM Krātuvē Pulkā ielā tika aicināti muzeja darbinieki no visām LNVM darbības vietām – SIA “KID Design” vadošā dizainere Maija Rozenfelde prezentēja izstrādes procesā esošo muzeja jauno vizuālo identitāti. Tā tiks izmantota arī jaunās mājaslapas un aplikācijas izstrādē, par ko aprīļa beigās ir noslēdzies iepirkums. Foto: LNVM

△ Dauderos 2. martā viesojās Rīgas Tehniskās universitātes jauktais koris “Vivere”. Koris darbojas vairāk nekā 15 gadus, vienojot ap 45 dažāda vecuma un profesiju dziedātājus. Foto: Dace Zilgalve

> LNVM izstāde “Es, tu, mēs demokrātijā” no 4. līdz 28. martam sniedza informāciju un zināšanas Rīgas Valsts klasiskajā ģimnāzijā. Foto: LNVM

△ 5. martā klātienē Brīvības bulvārī 32 un tiešrādē muzeja Facebook lapā varēja sekot Dr. hist. Mārites Jakovļevas lekcijai “Kurzemes un Zemgales hercogs Jēkabs (1610–1681): personība un darbība”. Foto: LNVM

> 5. martā Latvijas vēstures ekspozīciju Brīvības bulvārī 32 integrācijas nodarbību ietvaros apmeklēja biedrības “Patvērums Drošā māja” organizēta patvēruma meklētāju grupa, ko vadīja biedrības eksperte Gunta Viksne. Patvēruma meklētāji izmantoja iespēju uzdot jautājumus, un visvairāk viņus interesēja notikumi, kas tuvāki mūsdienām: Atmodas laiks un atbrīvošanās no okupācijas. Foto: “Patvērums Drošā māja”

< Martā un aprīlī Brīvības bulvārī turpinājās pārskata ekskursijas tematiskajās izstādēs, kuras pēc atgriešanās Rīgas pilī vairs nebūs skatāmas: 9. martā Gunta Baumanes un Imants Čirulis stāstīja par izstādi “Krāsainā Latvija” (attēlā), bet 13. aprīlī Imants Čirulis vadīja ekskursiju izstādē “Latvijas valsts dibinātāji”. Foto: LNVM

< 19. martā Dr. hist. Māriete Jakovļeva vadīja ekskursiju izstādē "Kurzemes un Zemgales hercogiste un Lietuvas dižkunigaitija (1561–1795)". Foto: LNVM

> Pēdējās ekskursijas notika arī Latvijas vēstures ekspozīcijā: Dr. hist. Toms Ķikuts 23. martā piedāvāja tēmu "Kustības spēks. Pārmaiņas sabiedrībā 19. gadsimta 2. pusē un 20. gadsimta sākumā" un 2. aprīlī – "Atslēgvārds – Latvija. Valsts un sabiedrība 20. gadsimtā". Foto: LNVM

> 23. martā Dauderos notika Žanga Honjuna akvareļu izstādes "Iespaidis par Latvijas dabas skaistumu" atklāšana. Latvijā dzīvojošā ķīniešu mākslinieka, pēc izglītības arhitekta, izstāde būs apskatāma līdz 12. maijam. Foto: Dace Zilgalve

^ 28. martā ar apbalvošanas ceremoniju *Exupery International School* telpās noslēdzās trešā Latvijas un novadu mācības atklātā olimpiāde, kas šogad pulcēja vairāk nekā 1500 skolēnu no starptautiskajām un vispārējās izglītības iestādēm Latvijā. Olimpiādes tapšanā piedalījās arī LNVM – muzejpedagogs Kristaps Kalējs sagatavoja jautājumus sacensības dalībniekiem. Foto no apbalvošanas ceremonijas: *Exupery International School*

> LNVM Dauderu nodaļā 30. martā notika kārtējā Brīvstediens – bez maksas varēja apskatīt Dauderu namu ar ekspozīciju un izstādēm, kā arī dārzu, bet dienas vidū – doties gida vadītā ekskursijā ekspozīcijā. Muzeju apmeklēja 22 cilvēki. Foto: Dace Zilgalve

^ 9. aprīļa vakarā Brīvības bulvāra konferenču zālē bija pilna ieinteresētiem cilvēkiem, tāpat tie pulcējās otrpus ekrānam dažādās pasaules malās, baudot teju divas stundas neizsmejamu zināšanu un pieredzes, – lekciju "Ketleru dinastijas Kurzemes hercogu galma spožums" lasīja Dr. art. h. c. Imants Lancmanis. Attēlā: Māriete Jakovļeva un Imants Lancmanis. Foto: LNVM

^ 15. aprīli Tautas frontes muzeja ceļojošā izstāde "LTF – par neatkarīgu Latviju!" devusies uz Rīgas Klasisko ģimnāziju, kur būs skatāma līdz 10. maijam. Izstāde veltīta Latvijas Tautas frontes (LTF)

dibināšanas 30. gadadienai un ataino LTF – Latvijas vēsturē plašākās tautas kustības – rašanās priekšnoteikumus un veidošanās procesus, struktūru un darbības virzienus.
Foto: Anna Zeibārte

^ No 22. līdz 26. aprīlim Rīgas 95. vidusskolā varēja iepazīties ar muzeja ceļojošo izstādi "Ceļā uz Latvijas brīvību". Foto: LNVM

^ 25. aprīli Kauņā, kādreizējā Lietuvas prezidenta pili, kas patlaban ir M. Čurļoņa Mākslas muzeja filiāle, notika diskusija "Kārlis Ulmanis – Latvijas Smetona?", kurā piedalījās LNVM direktora vietnieks zinātniskajā darbā Toms Kikuts.
Foto: <https://www.facebook.com/IstorinePrezidentura>

> 27. aprīli Dauderos visu dienu varēja izmantot bezmaksas ieeju, kā arī pirmo reizi šajā pavasarī doties gida vadītā ekskursijā Dauderu dārzā. Aprīļa Brīvesdienā viesojās 93 cilvēki.
Foto: Dace Zilgalve

^ 27. aprīli – Lielās Talkas dienā – Dauderu dārza sakopšanas darbos aktīvi piedalījās 24 cilvēki. Paveiktie darbi: puķu dobēs un puķu podos iestādītas puķes, apstādījumu dobēs ieklāta un izlīdzināta mulča, sagrābtas melno priežu nobirušās skujuas un vēja nolauztie zari, dārza daļā nopļauta zāle, sakopti pahisandru stādījumi, savākti sadzīves atkritumi auto stāvlaukumā pie muzeja. Noslēgumā talkotāji baudīja siltu augļu tēju un klinģeri, kā arī apskatīja muzeja ekspozīciju.
Foto: Olga Miheloviča

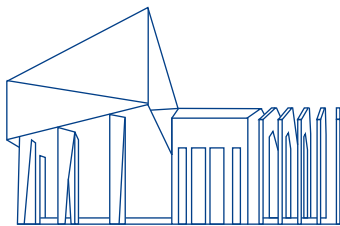
LATVIJAS NACIONĀLAIS VĒSTURES MUZEJS

Brīvības bulvāris 32,
Rīga, LV-1050
Tāl. 67221357
e-pasts: info@lnvm.lv

Nacionālais vēstures muzejs ir trešais vecākais muzejs Latvijā un vienīgais Latvijas vēstures muzejs pasaulē. Kopš dibināšanas 1869. gadā LNVM ir kļuvis par lielāko latviešu tautas muzejisko vērtību krātuvī – tā kolekcijās ir vairāk nekā miljons priekšmetu: arheoloģiskajos izrakumos iegūtas senlietas, rotu un monētu depozi, tautastērpi, tradicionālie darbarīki, tautas lietišķās mākslas darinājumi, sadzīves priekšmeti, fotogrāfijas, dokumenti, kartes, gravīras, gleznas. LNVM organizē izstāžu darbību Latvijā, veido ceļojošās izstādes, sadarbojas ar Latvijas skolām, iestādēm, izdod rakstu krājumus un citas publikācijas. Pēc Rīgas pils renovācijas uzsākšanas un postošā ugunsgrēka 2013. gada jūnijā LNVM pamatekspozīcija un izstādes atrodas pagaidu telpās – namā Brīvības bulvārī 32 (kopš 2014. gada 15. maija).

www.lnvm.lv
www.emuzejs.lnvm.lv

LNVMuzejs

MUZEJU KRĀTUVE

LNVM krājums, speciālisti,
administrācija

Pulka iela 8,
Rīga, LV-1007
Tāl. 67223004
e-pasts: muzejs@lnvm.lv

Muzeju krātuvē ir izvietots LNVM krājums, strādā muzeja administrācija un speciālisti. Muzeju krātuve ir Baltijas mērogā unikāla, augstākajām drošības un muzeja vērtību uzglabāšanas prasībām atbilstoša celtnē, kurā tiek uzglabāti, dokumentēti, restaurēti un eksponēti vairāk nekā divi miljoni Nacionālā muzeja krājuma vienību.

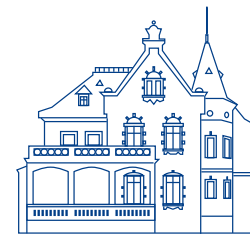

TAUTAS FRONTES MUZEJA NODAĻA

Vecpilsētas iela 13/15,
Rīga, LV-1050
Tāl. 67224502
e-pasts: tfm@lnvm.lv

Tautas frontes muzeja nodaļa ir viena no Latvijas jaunāko laiku vēstures liecību krātuvēm, kur atrodams unikālu priekšmetu un dokumentu kopums. Muzejs vēstī par Latvijas tautas neatkarības centieniem 20. gadsimta nogalē, kas tautas atmiņā iemūžināta kā Trešā atmoda, tas glabā vēsturiskās liecības par lielāko Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas perioda tautas kustību – Latvijas Tautas fronti, atainojot Atmodas laika vēsturiskos procesus, notikumus un dalībniekus.

tautasfrontesmuzejslnvm
 frontes_muzejs
 tautas_frontes_muzejs_lnvm

DAUDERU NODAĻA

Zāgeru iela 7,
Rīga, LV-1005
Tāl. 67392229; 67391780
e-pasts: dauderi@lnvm.lv

Muzeja nodaļa izvietota vēsturiskā ēkā Sarkandaugavā – bijušā "Waldschlösschen" īpašnieka Ādolda fon Bingnera ģimenes villā. No 1937. līdz 1940. gadam tā kalpoja par Valsts un Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa vasaras rezidenci. Pateicoties trimdas mecenāta un kolekcionāra Gaida Graudiņa ieinteresētībai, 1990. gadā tika izveidots Latvijas Kultūras muzejs "Dauderi". 2010. gadā muzejs kļuva par LNVM nodaļu. Dauderu nodaļa ne vien piedāvā izstādes un nodarbības, bet arī izīrē telpas un brīvības teritoriju dažāda rakstura pasākumiem.

LNVMdauderi
 lnvm_dauderi

BUDŽETA UN FINANŠU NODAĻA
finanses@lnvm.lv

ADMINISTRATĪVĀ NODAĻA
irina.zeibarte@lnvm.lv

ZINĀTNISKĀ BIBLIOTĒKA
biblioteka@lnvm.lv

MATERIĀLTEHNISKĀ
NODROŠINĀJUMA
DEPARTAMENTS
martins.strautins@lnvm.lv

ARHEOLOĢIJAS DEPARTAMENTS
arheologija@lnvm.lv

VĒSTURES DEPARTAMENTS
vesture@lnvm.lv

VIDUSLAIKU, JAUNO
UN JAUNĀKO LAIKU VĒSTURES
PĒTNIECĪBAS NODAĻA
imants.cirulis@lnvm.lv

DAUDERU NODAĻA
dauderi@lnvm.lv

TAUTAS FRONTES MUZEJA
NODAĻA
tfm@lnvm.lv

ETNOGRĀFIJAS NODAĻA
etnografija@lnvm.lv

NUMISMĀTIKAS NODAĻA
numismatika@lnvm.lv

UZSKAITES NODAĻA
liga.palma@lnvm.lv

IZGLĪTĪBAS UN KOMUNIKĀCIJAS
DEPARTAMENTS
info@lnvm.lv

RESTAURĀCIJAS DEPARTAMENTS
restauracija@lnvm.lv